

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Primvm. De Societatis in Belgium admißione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

IMAGO
PRIMI SÆCVLI
SOCIETATIS IESV.

LIBER SEXTVS.
SOCIETAS
FLANDRO-BELGICA.

CAPVT PRIMVM.

De Societatis in Belgium admissiōe.

CAROLO Cæsare Belgarum Principe, Mariâ Hungariæ Reginâ Caroli forore Prouincias gubernante, Societas IESV Romæ condita, trans Alpes per Galliam in Belgium progressa, quanto difficilius tardiusque radices agere cœpit, tantò iam semel actas sparsit latius, & maiori firmitate defixit. Id planum facere aggredior toto hoc libro singulari. Nam cùm copiosè hactenus tractatum sit de vniuersâ, quàm latè patet, Societate; æquum fanè de nostrâ Belgicâ singulatim aliquid dicere. Quæ, si omnes orbis Christiani partes circumspicis, nulli quidquam de statu & flore concedit; & quod paucis concessum Prouinciis, inde vsque à primis Societatis incunabulis sua arcessit exordia. Constat enim iam tum olim à primis ex illo decemuiratu Patribus, Ignatio ipso, Petro Fabro, Iacobo Lainio, Alphonso Salmerone; ab aliis magnis post eos viris, Hieronymo Domeneco, Andreâ Ouiedo, Francisco Stradâ, Hieronymo Natali, Petro Ribadencirâ, & id genus aliis nostræ militiæ Antesignanis, aditum atque habitatum Belgium fuisse. Et Ignatius quidem, animo iam ab armis ad litteras conuerso, in Parisiensi Academiâ necessariis ad prosequenda studia præsidii destitutus, è Belgio nostro, quâ potissimum laude gloriamur, è Belgio, inquam, nostro, præ aliis ferè nationibus benigno in egentes & liberali, perenda sibi (nec frustra) existimauit.

Frequens

S.P. Ignatius è Belgio stipem petiit.

Frequens enim colligendâ in annum stipe Antuerpam Brugasque venit, hanc Flandriæ, illam Brabantia opulentissimas eâ tempestate vires: ac Brugis quidem ad conuiuium vocatus à Ludouico Viue, magni nominis doctrinæque viro, ita se gessit, vt, remotis mensis, Viues cum hominem sanctum, atque haud dubiè Religiosam aliquam Familiam conditurum dixerit. quod viri sapientis dictum nonnemo ex conuiuis statim ipsi Ignatio retulit, & ab Ignatio certâ causâ proditum Ioannes Polancus vir omni fide dignissimus (qui & ipsi, & duobus post eum Præpositis Generalibus Lainio ac Borgia, à secretis fuit) testatum litteris ad posterorum memoriam reliquit. Antuerpiæ verò in multorum coronâ Petro Quadrio Methymnensi affirmasse constat, fore vt is ipse in suâ patriâ Collegium aliquando Societati excitaret. & excitauit sanè Quadrius multis post annis, pari suæ pietatis & Ignatij vaticinantis comprobata fide. Nec silentio inuolui debet, quod à nonnullis piè obseruatum, ad quas Antuerpiæ diuertebat ædes Ioannis Cuellar, in earum superliminari lapide inscriptum legi, *Non nobis Domine, non nobis.* quasi vestigium Ignatianæ pietatis apud hospitem relictum, iam tum suum illud solenne spirantis, *Ad maiorem Dei gloriam*: aut modestè indicantis, quò sua his subsidiis alenda studia spectarent, & denique essent euentura. Ceterùm vtrouique non modò liberaliter, sed velut sanctum hominem reuerenter habuere viri opulenti, præsertim genere Hispani: quem molestâ in Belgas excursionem leuaturi, collectam inter se eleëmodynâ ei consignauere Parisiis; ac multorum nomina hodieque memorantur, quorum posteris ambitiosè pro summâ laude sibi vendicant, Ignatium apud parentes suos hospitem fuisse. Quid iam Petrum Fabrum, Sociorum ab Ignatio secundum, tres ipsos menses traduxisse Louanij dicam, summâ nascentis ibi Societatis commendatione? quid Iacobum Lainium supremo apud nos fungentem Magistratu, Bruxellis, Antuerpiæ, Louanij fuisse, ac præclara suæ sapientiæ, grauitatis, eloquentiæ argumenta Belgarum populis dedisse? quid Alphonsum Salmeronem, geminatis vicibus, nunc Cardinali de Motulâ, nunc Carolo Cardinali Caraffæ ad Philippum Regem Legatis, comitem à Supremo Pontifice datum venisse Bruxellas, ac consilio suo & eruditione rei Catholicæ plurimùm profuisse? Sed necesse non est diutiùs commemorare viros illos Societatis principes, qui iam olim nostro Belgio illuxere: rem ipsam aggrediamur, & quod superioribus quinque libris de vniuersâ ostensum Societate, iam de Belgicâ, quibus orta sit initiis, & quò progressa; quid egerit, pertuleritque; quibus clara sit ornamentis; certo Capitulum ordine, quantâ potest breuitate, dicamus.

Sacchinus in præfatione Apologeticâ Hist. Societatis.

Hist. Societ. lib. 1.

Plures è primis Patribus in Belgio fuerunt.

Vaticiniū de Societate Belgicâ.

Nascituræ in Belgio, & magnos in animorum salute procurandâ progressus facturæ, Societatis vaticinium celebre fuit, antequam illa Sedi Apostolicæ pro Religioso Ordine probaretur. Nam anno supra sesquimillesimum trigesimo sexto Arnhemij, principe Geldrorum oppido, Reynolda perquam honesta mulier ac Deo familiaris, post mariti mortem facultatibus suis xenodochio transcriptis, vsu carniū pisciumque sibi interdicto, admirabilem vitam agens, altissimæ rerum diuinarum contemplationi vacabat. Huic aliquando Deus suauiter illabens,

Z z z z

futu-

futuram proximis annis Reipublicæ Christianæ speciem ob oculos posuit; ostendens quantis propediem tempestatibus ac procellis esset agitata Religio, quæ dissidia Principum, quique bellorum turbines totâ Germaniâ Galliâque, ac ipsis potissimum Belgicis Prouinciis, futuri. posthæc spectandum dabat nouum quemdam Sacerdotum Ordinem; qui salutis humanæ diuinæque gloriæ sitientissimi, in deducendis ab errore mortalibus, & Catholicâ Religione restaurandâ, strenuissimam pariter atque vtilissimam operam nauarent. Hoc visum sibi diuinitus oblatum Reynolda cum in coronâ cognatorum ex ordine retulisset, ad Canisum tredecennem puerum inter propinquos fortè adstantem conuersa, leniterque demulcens, ex Religiosis illis Sacerdotibus nouis vnum inter primipilos fore prædixit. Itaque non casu aliquo, aut humanâ destinatione, sed consilio prorsus diuino Reynoldæ olim communicato, ab eâque tantò antè prædicto, delata in Belgium Societas tam modicis cœpit initiis, tot iactata est ventis ac tempestatibus antequam agere radices poruit; vt, si alia deessent signa, hoc vno satis illius in Belgio collocatæ auctor proderetur Deus. Certè annis omnino quatuordecim laborandum fuit, antequam possessionis iure donaremur. Cuius tantæ moræ causas video manifestas, aliorum maleuolentiam, aliorum præoccupata iudicia, & rerum nostrarum ignorationem; altiorum & reconditam, occulta Dei iudicia patriæ delicta vlciscens. Sed hoc agamus, atque ab initio enarremus, quemadmodum illo tot annorum spatio cum maximis difficultatibus luctata Societas, extricatum denique laqueis pedem, iure suo Regiâ auctoritate concessio, posuerit in his Prouinciis, stabilemque adhuc tenuerit, magno rei Catholicæ, magno Belgarum bono.

*Qui primi
de Societate
venere
vnt in
Belgium.*

Flagrabant atroci bello nobilissima Europæ Regna Hispania Galliâque, rupto inter Imperatorem Carolum & Franciscum Regem fœdere, ibatque tum sæculi superioris annus supra quadragesimum secundus; quando Rex Franciscus seuerè edixit, vt, quotquot de Cæsaris ditione erant, excederent Regno omnes ante octauum diem. Ergo de sedecim Sociis tunc Lutetiæ studiorum gratiâ versantibus Hispani octo, Domeneccus, Ouiedus, Aragonius, Strada, Æmilianus Loiola Ignatij nepos, Ribadeneira cum duobus aliis exire coguntur; Deo vtique illam è Galliâ eiectionem in Belgarum commoda disponente. Nam Domeneccus, qui Parisiensi Domui præfuerat, nouæ ductor colonix cum septem Sociis, haud dubio Numinis instinctu, Louanium, vnicam tunc Belgij Academiam, ingreditur Idibus Augusti, non toto à confirmatâ Societate biennio; ibique sua singuli studia vel Theologiæ, vel Philosophiæ, persequi instituunt.

Est Louanium magno scripta Lipsio ciuitas Brabantix prima, prædiues olim lanificij emporium, nunc præstantiore ornamento publicum doctrinarum omnium Gymnasium. Situs loci ameniôrne sit an salubrior, incertum: certè cum Europâ totâ meritò contendit. E pratorum enim æquabili planitie, tam intra quàm extra muros, ameni colles exsurgunt, aut vitibus confiti, aut siluis & fruticetis opaci, aut cerasiferis & pomariis vberes, aut ædificiis conspicui; quidam etiam per accliuia segeti-

præmaturè obrueret opprimeretque; concionum argumenta dictabat æger ipse de lectulo, ac diuidebat in partes, variumque addebat ornatum. id quod Faber extemporaneo sermone haud difficulter poterat, depromens opes ex thesauro cultissimi pectoris, tamquam ex quodam sapientiæ sacrario, nihil vt Stradæ propemodum præter actionem vsuque memoriæ, quâ valebat plurimum, relinqueretur. Hac igitur tantâ ope validus iam orator, Fabri dimicabat armis, ardorem addebat de suo; tamque auidè audiebatur, vt præcipui Theologiæ Doctores, & quotquot Louanij residebant Ordines Religiosi, ex vnius adolescentis ore penderent. tantosque excitabat animorum motus, vt nemo non copiosis manaret lacrymis, atque ipsæ femina, famâ concionantis excita, quamuis Latini imperitæ sermonis, totâ ex vrbe concurrerent ad spectandum os agentis, & quos spirabat ignes, si intellectu non possent, visu saltem ipso colligendos.

Haectenus bellissimè & supra spem secundis ventis Louanij Societas ferebatur: suspiciebant Fabrum ceu hominem cælo lapsum: in Stradâ vim eloquentiæ inauditam admirabantur: Cornelius veterem sanctimoniam famam maiori nunc etiam ratione possidebat. Sed tam blandè ridentem felicitatem breuî tempestas Academica interrupit eò grauior, quia multarum post se identidem procreatrix. Vrgebat importunis apud Ignatium literis nouas Sociorum copias Conimbricam mittendas Simon Rodericius, decemvirovum vnus, Prouinciæ Lusitaniæ Præfectus: eodemque tempore Ioannes Poggius Romani Pontificis Nuntius agebat, vt supremo imperio Faber Coloniam redire iuberetur, ad prohibendas eius Ecclesiæ nutantis sub Hermanno Archipræsule ruinas. Itaque ex diurnâ ægritudine conualefcenti Fabro, noua mandata ex Vrbe adferuntur, vt, Sociis sine cunctatione in Lusitaniam dimissis, ipse pristinam Coloniae stationem repetat, retenturus in fide Hermannum, nobilissimamque Ecclesiam ab insanâ Lutheri contagione vindicaturus. Ergo dum iter suum pro se quisque adornant, sparsus de Patrum profectio rumor compleuit urbem, atque ex Academicis lectissimos iuuenes nouemdecim, Belgas omnes, excitauit ad petendam à Fabro vitæ atque itineris societatem. Faber tanto numero prudenter vsus, selegit nouem, quos cum Stradâ, Ouiedo & Aragonio in Lusitaniam destinat: ipse cum Æmiliano Loiolâ, & Lamberto Castrio Leodiensi, Theologiæ Baccalaureo, ac nuper in Philosophico stadio primâ palmâ donato, Coloniam profecturus, reliquos Cornelij curæ commissos vexit abire Louanio, ad tempestatem, quam impendere prospiciebat animo, ne vehementius fureret, mitigandam. Vix cum illo messis collectæ manipulo Faber ac Strada discesserant; continuo in Cornelium, nullâ prioris vitæ sanctitatisque reuerentiâ, insurgere ciuitas, dolore animi vincente rationem: alij suos liberos, alij discipulos repetere à paucis impostoribus (sic loquebantur) indignissimè raptos. Sed in primis fremebant Gymnasiarchæ, quos tot suorum tam insignium Academicorum tam repentina iactura vehementius torquebat. Itaque Cornelium palàm incusabant tantorum auctorem malorum; eius congressu colloquioque interdicebant suis, ne diuino scilicet Spiritu affla-

Nouemdecim Belgæ Fabro se tradunt in Societate.

Ex Archiuo Coll. Louan.

Cornelius Vishnauens patitur Louanij,

rentur: ac si quem fortè Cornelio propensum odorabantur, hunc verbis deterrebant, & quasi grande auersuri malum, domesticis Collegiorum claustris arctissimè custodiebant. At enim quæ spes victoriæ in pugna cum Deo? aut quæ tanta humanæ mentis sagacitas? quæ vis consiliorum? quæ prudentiæ magnitudo? qui conatus tam fortes aduersus decreta Numinis nutu omnia gubernantis? Sanè quantò illi prohibebant magis, tantò præstantissimus quisque Academicorum, diuino agente Spiritu, ad nostrum Ordinem ardentius conuolabant: quorum in numero Adrianus Adriani Antuerpiensis, Antonius Vinckius, Petrus Gillonius, Nicolaus Florentij Goudanus, qui primam ex Philosophiæ curriculum lauream fuerat adeptus; viri omnes deinde magni, & rebus in Societate gestis illustres. Nimirum illis ipsis, quæ contra nos sumptuerant, armis in sua damna, & lucra nostra, utebantur aduersarij: nec enim, si vellent, suorum ad nos accessum promouere magis poterant quàm prohibendo.

Inter hæc Faber, postulante rursus Lusitano Rege, & nutu accedente Pontificis, Coloniã per Belgium in Lusitaniam tendebat: cuius postliminiò redeuntis conspectu respirauit Cornelius; &, quod vix credas, ad præsentiam viri tetra illa Louanij nubes quasi ad conspectum redditi solis euauit. Inde Veras Lusitanarum nauium in Walachriã Zelandiæ insulã stationem pergenti comes ire Cornelius voluit. Quo in itinere hoc memoriã dignum euenisse nostri Annales memorant. nauem, quã uehebantur, medio in cursu ventus repente defecerat, & remiges dabant manus vano labore iam fracti: qui cum Fabrum Corneliumque inter se sine curã colloquentes adspicerent, stomachum in eos vomunt, linguæque vernaculã increpant, quid ita improbè garrirunt, cur non orando fatagerent, vt secundus afflaret ventus, quo destituti numquam Veras eã nocte pertingerent? Faber Allobrox cum, quid illi inter se iactarent, ex Cornelio rescisset; reprehensionem placidè ferens, Rectè, inquit, monent; age demus nos in preces. Simul eas inchoabant, simul ventus optatus exoritur, & breui temporis spatio, admirabundis nautis, Veras appellunt, cælo vel Fabri modestiæ, vel amborum precibus adspirante. Hinc Cornelius ad suos, Fabro valere iusso, Louanium reuertit; ac subinde ab Ignatio per litteras monetur, vt, quamuis in Academiã illã non æquis oculis aspicerentur Socij; sua tamen studia constanter tenerent, & quã liceret alienæ saluti operam dare non prætermittent. Habitabant Louanij ad eum Socij diem non vnã omnes, sed, ad declinandam inuidiam, locis tectisque discreti; cum ab Ignatij litteris animosiores, in eandem conuenere domum, impetratã prius ab Episcopo facultate viuendi more institutoque suo. atque ita rebus omnibus in commune collatis, apertè professi Societatem, certas disciplinæ causã sibi met statuere leges; quas nullas dum ex Vrbe acceperant: ac, ne membra sine capite viderentur, Cornelium agnouere Rectorem, donec nutus exspectatur Ignatij, qui quamuis ratam habuit electionem; tamen, ne noua inuidiæ flamma, traductis illo auctore ad vitam Religiosam nouis quotidie Academicis, hominem inuolueret, subducendum tempori & ad se Romam censuit euocandum; proque Cornelio gubernare familiam iussit Petrum Gillonium:

Socijs præficiuntur Louanij.

segetibus læti. Hos inter Dilia fluuius nauium patiens, & gemini aliunde torrentes ex fontibus circum vndique scaturientibus effusi, per urbem rapidè feruntur. Cùm igitur in hac tam amœnâ urbe ac nobili disciplinâ omnes in primis florerent, ex eâque tamquam ex fonte doctrina & religio in reliquum Belgium deriuarentur; nihil opportunius euenire potuit, quàm nostros in eâ sedem figere, vt ceterâ Belgarum vrbes, vnde erant solitâ pietatem petere ac eruditionem, inde vtramque nouâ accessu scaturiginis defluentem deinceps copiosius haurirent. Iamque à Sociorum aduentu vertebarat annus, nequedum præter bonâ vitæ exempla quidquam ab iis agebatur in salutem animorum; cùm Stradæ iuueni quartum ac vigesimum agenti ætatis annum, atque in Falconensi Gymnasio Metaphysicis operam danti, iniectus est ardor, quod nuper in Italiâ fecerat, ex agro quoque Belgico messem aliquam Deo colligendi. Res erat dubiæ fortis vtram in partem acciperetur: tamen aleam iecit, & cecidit opinione felicius. Ante omnes Ruardum Tapperum, Louaniensis Academiæ Cancellarium, primæ auctoritatis virum, velut caput arcemque aggressus, eò iuuenis suo sermone induxit, vt ternas quotidie horas ex summis ereptas occupationibus, in exercendo spiritu rebusque diuinis nostro more commentandis collocaret. Expugnato Tappero, quasi iam cursu ad omnem victoriam prono, Cornelium Vishauæum, probatâ vitæ sanctimoniâ Sacerdotem, suo ingenio ad ineundam Societatem propensum, vt citò manus daret impulit, suisque adiunctum castris, eodem armorum spiritualium genere tam feliciter pugnare docuit, vt Belgarum deinde multi à Cornelio victi, ad Societatis signa, Deo in salutem hominum militaturi, conuolarint.

Ignatius interea tanti ignarus incrementi, missis ex Vrbe litteris, iubebat quamprimùm, deserto Louanio, Socios omnes in Lusitaniam proficisci. Nam cùm Ioannes Tertius, æternâ Rex memoriâ dignus, per amplum Conimbricæ Collegium & Academiam nobilissimam moliretur, suos vndeque eò mittendos putauit Ignatius; sed potissimum euocatos Louanio, vbi cum inopiâ studiis inimicâ luctabantur. Sed qui Societatis semina iam commiserat Belgio, eandem radices quoque inibi agere volebat Deus; eoque Sociorum profectiorem, ab Ignatio immaturè imperatam, suo ipse quo gubernat vniuersa consilio retardauit. Iam enim obediendi studio Sociorum tres, Strada, Ouiedus, Aragonius, reliquis mox secuturis, præcurrerant Louanio in Zelandiam, captandæ nauigationi: sed, aduersis ventis iter prohibentibus, ægrotante insuper Aragonio, diuinam inde voluntatem prudenter interpretati, Louanium desperatâ per id tempus nauigatione redierunt.

Haud multò post adfuit Colonia Petrus Faber, iussu Ignatij & ipse nauigaturus in Lusitaniam, & Sociorum reliquos, si fors restarent, secum Louanio abducturus: sed ne tum quidem maturum abitum, non absque prodigio, diuina ostendit prouidentia. Nam cùm Faber aduentu suo mirè lætum Cornelium Vishauæum, atque instar Marthæ fatigentem, animaduerneret, iussit hominem sine curâ esse, nec fatigari tractando vnus noctis hospite, propediem se ac Socios duce obedientiâ

*Strada
Louanij
Societatem
illustrat.*

*Petrus
Faber Lo-
uanium
venit,
excipitur
à Cornelio
Vishauæo
homine
sancto.*

in Lusitaniam vela facturos. Percussus tam inopinatâ voce Cornelius, Aduersari, inquit, obedientiæ nec ausim equidem, mi Pater, nec omnino debeo. Sed illum tamèn, qui, cum ex vsu est, obedientibus stenum iniicit, CHRISTVM inuoco, ne te hinc auolare permittat, sed, quanto tempore necessarius es, remoretur. Subrisit Faber, ac nihilominus postridie Antuerpiam pergit, inspecturus Lusitana nauigia, quæ Veras Walachriæ in Zelandiâ oppidum appulsâ ferebantur: quæ vt instructa & ad soluendum expedita iam vidit, confestim nauigationis socios deducturus Louanium redit. Vix redierat, cum tertiana febris quasi in limine præstolata, virum inuadit sternitque, ac tamdiu tener, vt iam Medici, morbo artem superante, de vitâ conclamatum pronuntiarent. In hoc tandem discrimine cum Fabro venisset in mentem Cornelij pro suâ Louanij commoratione nuper CHRISTVM obtestantis, cum ad se accersitum rogat, iam retractet preces, & quibus votis tam diuturnam febrem aduocarit, iisdem aliquando depellat. Fecit imperata simplici candidoque pectore Cornelius; atque exinde melius factum est laboranti. vt iam nemo dubitaret, morbum illum non humanâ causâ, sed diuino nutu aduenisse; & palàm Medici fatebantur, nequaquam videri à naturâ tantam illius mali fuisse pertinaciam.

*Faber
quid egerit
Louanij.*

Sanè Faber quo tempore Louanij per inualetudinem moratus est, incredibile quanta fecerit animorum lucra, quantum famæ ac nominis pepererit Societati. Quotidie viri magni, vrbis atque Academiae Principes, grauissimis de rebus decumbentem illum quasi quoddam oraculum consulebant. Permulti, sepositis domesticis curis, illi se dabant piis commentationibus excolendos: quorum in numero Theodoricus Hesijs Leodiensis Ecclesiæ Prodecanus, Quæstorque Catholicæ Religionis, qui quondam Adriano Pontifici Maximo ab arcanis, & à facris confessionibus fuerat, imò cuius consiliis Pontificatum ille suum rexisset ferebatur, quemque, propter vitæ integritatem splendoremque doctrinæ (nisi mors interuenisset) in amplissimum Patrum Purpuratorum ordinem cooptasset. Hic talis tantusque vir, post illas mentis exercitationes, totum se Fabro tradidit, Societatem, si suâ voluntate res ageretur, cum eo initurus. id quod Faber, ætatis personæque habitâ ratione, haud permittendum ratus, suasit, vt & optimæ vitæ exemplo, & quâ valebat auctoritate, Canonicis vniuersoque Leodiensium Clero ad dignos illo statu mores virtutemque populo spectabilem pergeret prælucere. Nec verò suis deerat, qui tantopere proderat aliënis. Franciscum Stradam excitauit tironem vetus Magister ad Latinas conciones: quas ille iuuenis magnanimus primùm in Falconensi Gymnasio ad discipulos, quorum ipse erat vnus, cum bonâ Magistrorum gratiâ habuit; tum in Porcensi quoque, ac demum in Pontificio Theologorum Collegio peramplo; concurrentibus tantâ copiâ ad eum audiendum Academicis, vt Doctorum primi, quò latiùs pateret vtilitas, Fabro auctores fierent transferendæ concionis ex istis Collegiorum angustiis in Diui Michaëlis sacram ædem, de præcipuis vnam. quorum postulatis haud grauâtè annuit Faber: vtque animos in re arduâ iuueni adderet, néve noui laboris cura vel Philosophicis officeret studiis, vel vires ad magna crescentes præma-

nium : quo & ipso breuî in Vrben accito , Iacobum l'Hostium , Sociis Louaniensibus summoperè expetitur, aliquando concessit. Erat l'Hostius Geldoniensis ex Brabantia oppido; ac sacram doctrinam in celebri apud Antuerpianos Præmonstratensium Cœnobio tradebat, quando sublimius quid spirans Romam profectus est, eâ mente vt nomen Societati daret. in quam admissus, eandem ipse primus in Siciliam inuexit. At ille dum Ignatii iussu ex Sicilia Louanium Sociis præfurus maturat, Bononia morbo correptus exstinguitur; cui successus Adrianus Adriani, vir diuino, quod dies docuit, beneficio datus subuehenda Societatis infantia ad firmiorem ætatis adultæ gradum. Conciliabat ille auersos multorum animos, sibi que demerebatur labore indefesso, & gratissimâ vitæ consuetudine: interque complures Henricum Baxium Diui Michaëlis Parochum tantopere deuinxit, vt ille nostros ex angustâ & insalubri domo in aliam transferret; quam & moriens testamento Sociis legauit. quin & templum suum ad quæuis Instituti munia non patere tantum volebat Adriano, sed humanissimis etiam verbis, ne id admittere grauaretur, orabat.

Ex Archiuis Collegij Louaniensis.

Adrianus Adriani Socios regit Louanij. Histor. Louan.

Hiscæ incrementis paulatim se Societas Belgica erigebat: quæ vt firmiori consisteret gradu, visum Sociis (quod adhuc re immaturâ tentatum non erat) oblato supplici libello postulare ab Aulâ ius obtinendæ in Belgio possessionis. Gubernabat iamdudum Prouincias Maria Hungaria Regina, pro fratre Carolo Imperatore, quæ, sinistris de Societate præoccupata sermonibus, libellum repudiavit, magno Sociorum, magno amicorum, Ludouici, inquam, Blossij Abbatis Lætiensis, Ruardi Tapperi Cancellarij, Ioannis Hasselij Sacræ Theologiæ Doctoris, & aliorum qui Adrianum Sociosque nouerant, luctu. Atque ecce tibi alia domi ex placido repente tempestas, eò periculosior quò charius petebat caput. Academicus in Falcone adolefcens Magistro ante alios charus, cui nempe ingenij doctrinæque præstantia, Philosophiæ stadio propè iam emenso, primam promittebat palmam, ab Adriano Societatem obnixè etiam atque etiam petit. Haud obscurum erat nouatum periculum turbatum. Quare vt se ac suos periculo Adrianus eriperet, importuno isti candidato auctor fit abeundi Coloniam, & amplectendæ istic sub Leonardo Kesselio Societatis. Hoc dum fit, Magister tantæ impatiens iacturæ, tamquam de capite ageretur, in ius Adrianum vocat, ac præcipiti tumultu homo impotens id agit, vt vir mitis ac innocens, qui se veritate dumtaxat & æquitate animi tuebatur, falsis accusationibus circumuentus, quodam velut turbine rapiatur in custodiam: è quâ, rebus statim agitatæ ac discussis, eodem dimissus est die. Huius tantæ procellæ, nouellam Societatem Belgicam concutientis, strepitus Tridentum vsque perlatus, Patres illos de summâ Catholicæ Religionis agitates perculit vehementer, anxios quò tandem vergeret illa tam insolens Academia nobilissimæ in approbatum à Sede Apostolicâ Religiosum Ordinem tumultuatio. Et sanè poterat hic turbo nascentem in Belgio Societatem in ortu suo extinguere, nisi eam potens diuinæ prouidentia sustentasset manus, atque illud Adriano illatum dedecus in maiorem gloriam subitò vertisset. Nam simul ille animi furor deferbuerat, circumspicere omnes

Agitur in Aulâ pro admissione Societatis in Belgio, frustra.

Adrianus incarceration.

*Ruardi
Tapperi
& aliorum
de Adria-
no testimo-
nia.*

omnes se, & quod factum erat, negare fieri debuisse, vnoquoque culpam tam indigni facinoris abs se in alium auertente. Certè Ruardus Cancellarius, cum non multò post Ignatij vicem fungens, solennem Adriani Professionem excepit; inter alias viri laudes non dubitauit se indignum dicere soluendis illius calceamentis, qui pro nomine IESV dignus fuisset habitus carceris contumeliam pati. Adrianus quoque Brouvvershauius Theologiæ Doctor, Rectorque Magnificus, graui oratione in Magistros ac parentes inuehebatur, qui discipulos filioive retraherent ab ingressu Societatis, quam Religionem Apostolicam, & difficillimis Ecclesiæ temporibus à Deo excitatam prædicabat, quæque haberet viros eximiâ virtute ac doctrinâ præditos, in Concilio Tridentino inter Pontificios Theologos cum insigni dignitate obtinentes locum. Ad hæc Georgius ab Auftriâ Leodiensium Episcopus, cui in sacris tum suberant Louanienses, solenni sententiâ absoluit Adrianum innocentem, & omni infamiæ labe purgavit. Atque vt virtutem non premi aduersis, sed crescere animaduertas; Petrus Curtius Theologiæ Doctor, ac primus deinde Brugensium Episcopus, Adrianum è Diui Michaëlis in primariam Diui Petri ædem, cui erat Pastor, ad confessiones audiendas magno honore traduxit.

*Nonatur-
be in A-
drianum
& Socios.*

Hoc in campo dum Adrianus sudat, noua se extulit offensionis seges. Curionum aliqui tantam Adriano confitentium frequentiam & celebritatem iniquo animo ferentes, conspiratione initâ tulere mandatum, ne quis de suâ Curiâ noxas deponeret apud Iesuitam, & verò etiam iureiurando ad id suorum fidem obstringere studebant. Sub hæc libellus inuentus est in vrbe, nescio quæ vota, & certas corporis verberationes continens; qui quamquam nullum præferebat auctorem, tamen facili multorum fide Societati tribuebatur. Super hoc libello sapius à Theologis Louaniensibus instituta deliberatio: & sanè graues ex eo erant apud populum offensiones, vbi præsertim emanauit, quasdam esse mulieres, quæ semel in hebdomadâ pietatis specie à Confessariis caderentur. Nec falsâ narrabantur: sed suspicio grauabat innoxios. Verùm re compertâ, & deprehensis talium ludibriorum architectis, ad contestandam Societatis innocentiam edicta publicè affixa sunt, per eamque occasionem omnibus interdictum, ne cui extra suam Curiam alio Sacerdote ad confessiones vti liceret, præterquam homine Societatis. Curiones autem qui confitentium numero circumcingi Adrianum indignabantur, Ruardus Cancellarius graui oratione monuit; non illum esse animarum zelum, sed inuidiam ab animarum hoste inflammatam, impediendis à detestatione scelerum & consequendâ salute mortalibus. Enimuerò Adrianus in tractandis hominum animis habebat aliquid humano maius, & occultâ vi quadam rapiebat Academicos, formabatque ad omnem pietatem: nec paucos Societati aggregabat, in primis Cornelium Crocum Amsterodamensem, Franciscum Costerum Mechliniensem, parque amicorum nobile, Theodoricum Gerardi, & Theodoricum Canisium; hunc Neomagensem, magni illius Petri germanum fratrem; illum Amsterodamium rarâ sorte omnium consensu iudicum primam Philosophiæ lauream adeptum.

Capta-

Captabantur interea mollia fandi tempora apud Mariam Gubernatricem pro constituendâ in Belgio Societate, totisque id viribus agebant viri Principes, & ipse frater Ferdinandus Romanorum Rex, Cardinalis item Polus Apostolicæ Sedis Legatus, & Petrus Sotus ex Dominicanâ Familiâ Carolo Cæsari à factis nuper confessionibus: Quin Academiâ Louaniensis super hac re sententiam rogata, miro Dei ius in animos exercentis impulsu, secus ac timebatur, graue pro Societate dederat testimonium. Et nihilominus Gubernatrix præceptam semel de eâ opinionem semper secuta, solis verborum officiis, & spe sine fine dilatâ causam nostram & quos dixi patronos ducebat; donec inclinante sæculi anno quinquagesimo quinto, Carolo Cæsare Prouincias abdicante, ipsa quoque earum gubernatione, quam annos quinque & viginti pro fratre Cæsare obtinuerat, sese abdicauit. Itaque ad Philippum Caroli filium Belgij heredem, tanquam ad orientem mundo solem, respici ceptum; nouisque animis tentata res apud Principem nouum: cui post innumerabilia beneficia, volente ita Numine, etiam admissæ in Belgio Societatis gloria debebatur. In primis Ignatius Romæ ad clatum sedens, in omnem intentus auram, ac velut in speculâ quasuis rei promouendæ occasiones eminus obseruans; auditâ Caroli abdicatione, continuo ad Philippum Regem ex Vrbe misit Ribadeneiram cum litteris, quas ex Hispano sermone in Latinum conuersas, ad posterorum memoriam non pigebit apponere. Gratia & amor Domini nostri IESV CHRISTI cæ-

Epistola S. Ignatii ad Philippum Regem pro admittenda Societate.

lestibus suis donis Maiestatem Tuam cumulare dignetur. Posteaquam intelleximus Cæsaream Maiestatem sese abdicasse Regnis ac ditionibus Inferioris Germaniæ, inque Regiam Maiestatem Tuam transtulisse, magnam in CHRISTO Domino voluptatem percepimus, tum propter exemplum singulare eo factò exhibitum à Maiestate Cæsareâ, tum quia confidimus cum diuini obsequij incremento, ditiones illas à Maiestate Tuâ gubernatum iri. Quod ut eueniat, humillimis à Deo precibus ac sacrificiis postulare non cessamus. Quoniam tamen non unâ hac re, sed quibuscumque pro nostrâ tenuitate possumus modis Maiestati Tue obsequium, uti par est, præstare cupimus, persuasumque habemus ex diuino & Maiestatis Tue obsequio fore, si qui istius gentis ac sermonis ex hac minimâ Societate nostrâ datam sibi à Deo gratiam impenderent Prouinciis Germaniæ Inferioris, quæ ob viciniam & commercium cum Superiore magis obnoxia sunt accipiendò damno, in Dei Domini nostri & Maiestatis Tue iniuriam; idcirco visum mihi in Domino, mittere Magistrum Ribadeneiram hæcè traditurum Maiestati Tue, & causas explicaturum quæ nos in eam sententiam induxerunt: ut, postquam Maiestas Tua iudicauerit id esse ex Dei Domini nostri obsequio & suo, dignetur hanc minimam Societatem in tutelam suam suscipere in illis Prouinciis, quemadmodum alibi suscipere dignata est, & Collegiorum istic extruendorum facultatem dare: ut, sicut aliis in Regnis ac ditionibus Maiestatis Tue nauat pro viribus operam, Deo secundante, in salutem animarum, ita in istis Prouinciis, quæ magis indigent, obsequium Maiestati Tue debitum præstare possit, ad Dei Creatoris & Domini nostri gloriam, & emolumentum eorum quos Maiestati Tue regendos dedit, uti plenius intelliget Tua Maiestas ex ipsomet Ribadeneirâ, cui eandem quam mihi fidem habere dignabitur. Finio, Deum Dominum nostrum precatus, ut gratiam nobis vberem conferat, quod percipere possimus,

A a a a

mus,

mus, & implere sanctissimam eius voluntatem. Romæ, XXIII. Octobr. M. D. LV.

Petri Ribadeneira oratio ad Regem pro admittendâ Societate.

Has Ignatij litteras Ribadeneira Philippo Regi Antuerpiæ legendas offerens, simul, quâ erat eloquentiâ, exponebat Societati non id esse propositum vt sibi viuat vni, multorum Ordinum Religiosorum more, sed vt in aliorum quoque salutem pro viribus incumbat. Multos Sociorum iam esse Belgas, viros doctrinâ & virtute præstantes, exteris nationibus per quas spargebantur mirum quàm viles, haud dubiè suis popularibus longè futuros vtiliores, tum confirmandis Catholicis, tum hæreticis conuertendis, tum (quod maxime opus) erudien dâ iuuentute, paratos ad Regis nutum, velut signo dato, in patriam reuolare. Societatem, id quod Rex optimè norat, Religionem esse ab Apostolicâ Sede comprobatam, & variis Europæ, locis etiam Regi subiectis, insignem rei Christianæ operam nauare, conarique modis omnibus populum in officio erga Deum & suos Principes continere. Optare ergo quidquid posset obsequij, etiam in Belgio exhibere Maiestati Regiæ, eò studiosius, quò maturius incendio hæreticorum indies inualescenti occurrendum videbatur. Sed necessariam esse manum Regiæ benignitatis, quâ excipiantur, certisque collocentur in sedibus: tum si quid populi pietas donabit, recipere fas sit ad perpetuam Sociorum, quos succedere nouos senescentibus oporteat, sustentationem. Id Societatis Parentem ac Moderatorem Ignatium, pro eo quantum diuinam gloriam, & felicitatem commissarum Regiæ fidei Prouinciarum exoptaret, suppliciter orare. Facturum Regem Catholico nomine rem dignam, & Regium Regi CHRISTO acceptissimam, & Societati variis terræ partibus non mediocriter profuturam. Populos enim externos nonnullos, ab hac sapientissimi Regis actione suspensos, differre Sociorum admissionem, magno interim Catholicæ rei damno; mox vbi in Belgium admitti viderint, sine morâ tanti Regis exemplum secuturos. Cùm finem dicendi fecisset, benigne Philippus cuncta sibi probè intellecta ait, & responsum in tempore daturum. Capita postulati, vt erant scripto comprehensa, accipit, expendendaque Viglio Zuichemo Concilij Sanctioris Præsidi tradit. E Regni Procetibus nemo vnus perinde causam suscepit ac Gomefius de Figueroa tum Comes, deinde Dux Feriæ, Regi à puero percarus: qui omnes conficiendo negotio vias rimatus, non labori, non gratiæ, non industriæ parcebat, tamquam rem suam ageret. Maria quoque Caroli Imperatoris filia, quæ opportunè ex Bohemiâ in Belgium venerat, patri secessum Hispaniensem meditati valedictura, causam nostram apud germanum suum Philippum egit, sanè perquam studiosè. Contrâ tenebant de Clero & Religiosis Ordinibus nonnulli, siue sinistra imbuti opinione, siue accessu nostro detractum iri suis commodis veriti; sed ante omnes hæretici, quorum maxime intererat, emptis pecuniâ multorum in nos odiis, disseminatisque calumniis, quibus quibus valebant artibus fraudibusque, furtim & per cuniculos obsistebant. Verùm nihil æquè ac Viglij Præsidis, quamquam à Blofio Abbate vt faueret multum rogati, remorabatur auctoritas, existimantis iura Episcoporum lædi priuilegijs nostris, subsidia Mendicantibus defutura auersis ad nos elec-

mosynis,

mosynis, aliaque huiusmodi. quæ Ribadeneira liquidò refellebat. Nam qui posse Episcopos molestè ferre, si Societas potestate vtatur sibi à *Ribadeneira satisfaci*
 CHRISTI Vicario sponte datâ, à quo & ipsi acceperint suam? Sed *argumentis Vigly Praesidis,*
 neque nos adhuc vsos priuilegiis, neque porro vsuros cum Pastorum
 offensione, quibus non æmuli veniamus, sed adiutores & administri,
 vltro expetendi in tantâ præsertim custodum penuriâ, & verò quorum-
 dam etiam hæresi infectorum perfidiâ, tam multis vndique lupis deser-
 tum ac proditum CHRISTI gregem laniantibus. Contendere, vt
 ad labores, quos Prouincia Belgica sit maximos allatura, venire nobis
 liceat, humanas quidem spectantibus rationes præposterum meritò vi-
 deri, sed enim ex hoc reddi manifestum, non aliò spectare conatus no-
 stros, quàm vt Pastores, quibus onus periculo plenissimum incumbit,
 aliquâ ex parte leuemus: quod profectò ab ipsis sollicitè rogandi, ac, ne
 rogati defugeremus, obsecrandi fueramus. Nam qui timerent subsidia
 Mendicantibus defutura, non benè eos de prouidentia Numinis, cui &
 passeres curæ sunt, de Principum Austriacorum pietate, de beneuolentiâ
 Belgicorum Magistratum ac ciuium arbitrari, & inexploratam penitus
 habere vitæ nostræ rationem.

Hæc cum doceret Ribadeneira, mendaciorum patre, cuius caput iam *Mali ru-*
 ferò petebatur, nouam vndique odiorum materiam conuehente, litte- *mores de*
 ræ ex Hispaniâ in Regiam perueniunt nuntiantes, Theatinas, hoc est *Societate.*
 mulieres nostra templa frequentantes, ter in die sacram adire mensam,
 mediâ nocte itare ad Theatinos; ita nostros appellabant. quam turpis-
 simam fabulam, inuidiosè ad ludibrium, suis sermonibus plures in Auslâ
 ventilabant. Præterea Cæsaraugustanus tumultus, & calumniæ superio-
 ribus annis in Corsicâ natæ passim decantabantur, nullâ veritatis inda-
 ganda curâ. Denique ex variis terrarum oris tam multi in horas famo-
 sissimi aduolabant rumores, auideque arripiebantur, vt ad mendacia
 dumtaxat retundenda mittendum Borgiam, aut alium primæ auctorida-
 tis virum, censerent amici; dissentiente tamen semper Ignatio: qui ob-
 treccationes quasi nebulas solâ veritatis luce dissipandas ratus, monebat
 Ribadeneiram, ne instructuosus hæreret in Curiâ, sed vel Louanij vel
 aliâ vrbe vicinâ habendis concionibus aliisque Instituti muniis exer-
 cendis vacaret. id non modò ad ponendam operam vtilius, sed ad nego-
 tium quoque peragendum opportunius fore. Nec Ignatium haud ru-
 dem talium sua fefellit opinio. Ribadeneira Louanium profectus, sta- *Ribade-*
 tim ab Academiæ Rectore inuitatur vt Latine dicat; id quod iam pri- *neira La-*
 dem Strada tam præclare fecerat. eodem impellitur à Ruaro Tappero *tinè dicit*
 Cancellario. planè vt videretur Deus eandem viris illis iniectisse men- *Louanij.*
 tem quæ fuerat Ignatij, qui Ribadeneiræ ex Vrbe abeunti præcipuè
 commendarat, vt Latine diceret Louanij. Ergo ille vbi audiri cœptus
 est, non modò fructum quem quærebat vberimum tulit, sed quem mi-
 nimè quærebat, etiam plausum vsque adeò inuidiâ maiorem, vt qui an-
 teà cum laude & admiratione dicebant, Doctor Amerotius, & alter
 Dominicani Ordinis clarus Ecclesiastes, indicto sibi silentio, cum omni
 suâ concione starent auditores. Et audiebantur eodem tempore, Adria-
 nus veinaculâ ciuium linguâ, & Bernardus Oliuerius (quem Prouincia-

lem, si quando Rex annueret, Ignatius designaret) Gallicâ; vterque secundissimis hominum auribus, dicentium, videri vt olim in Apostolos, ita nunc in Patres linguarum varietate sanctum Spiritum incidisse. Nec latere hæc Regem poterant, quæ in tantâ luce gerebantur. Alij super alios sermones boni, non temerè, aut ex incerto, sed ex præsentè Sociorum vitâ gestisque nati, obiectum calumniarum vallum crebro velut ariete conuellebant, donec via tandem strata est veritati: quæ admissa in aures animunq; Regis, breuî benignum nobis reddidit, tamq; diu optatam, totq; studiis quæsitam obtinuit gratiam. Ego quidem istas, quamuis rei Christianæ parum tunc opportunas, tamen Societati benè ominatas, interpretor admissionis moras. Quemadmodum enim sic naturâ comparatum est, vt, quantò molestiore partu fetus in lucem editur, tantò ferè sit viribus præstantior, atque in egregiam corporis magnitudinem assurgat: haud absimili ratione Flandro-Belgica Societas, quantò difficilior est nata, tantò maioribus adolescens incrementis, in virilem denique statum robusta euasit, beneficio primi rerum Parentis Dei, gratiæ suæ opera plerumque ad naturæ modum suauis prouidentia attemperantis.

Rex admittit Societatem.

CAPVT SECVNDVM.

De Societatis per Belgium propagatione.

Magisne in collocandâ apud Belgas, an propagandâ Societate, se prodat fortis æquè ac suavis prouidentia Numinis, haud facile iudicari. Certè quàm multa sunt toto Belgio Collegia, tam varias eorum origines contemplan, certissimam Dei in tantâ varietate manum, per aduersâ prosperaque vrgentis opus suum, ac denique perficientis, cogor agnoscere. Iam primus erat, isq; difficillimus, ingenti molimine apud Regem superatus labor, donatâ iure Belgij Societate; sed adiectis eiusmodi conditionibus, quibuscum haud ferè impari conatu luctandum fuit: donec has quoque post annos octo & viginti, pro suâ sapientia idem ille Rex sustulit, tamquam boni publici moram, segetemque dissidiorum. Interea Romam, quæ hîc gesta erant, nuntiaturus Ignatio, quem Societas Belgica in primis sollicitum habuerat, Ribadencira properabat; ignarus eum morte iam obitâ cælo receptum, rei actæ non modò spectatorem, sed actorem quoque primarium existisse. Nam vix tertio post mortem eius die, Rex nullâ nouâ causâ Societatem admittit, haud dubio Ignatij de cælo patrocinantis instinctu. id quod Ribadencira ipse, rem tempusq; considerans, liquidò prædicabat. Ceterum Ignatius, haud ita diu ante fatalem diem, quem diuinitus cognitum habuisse creditus est, ordinat Societatem, inque duodecim Prouincias distinxerat, & Germaniam quidem diuisam in Superiorem Inferioremque, illam Petro Canisio Belgæ, hanc Bernardo Oliuero item Belgæ, dederat gubernandam. Sed Bernardum, inito necdum Magistratu, nouella hæc amisit Prouincia, illo ipso tempore quo communem Romæ Parentem Societas amittebat. At in demortui Ignatij locum subrogatus

Prouincia
Germania
Inferioris
ab ipso
Ignatio
instituta.